

Baka Istvánra emlékezünk születése napján

Írta: Weninger Erzsébet | 2017. júl 26. | Irodalom | 0 ● |

Baka István a költői képalkotás és a szerepjáték-költészet egyik legjelentősebb megújítója, író, műfordító, szerkesztő. (Szekszárd, 1948. július 25. – Szeged, 1995. szeptember 20.)

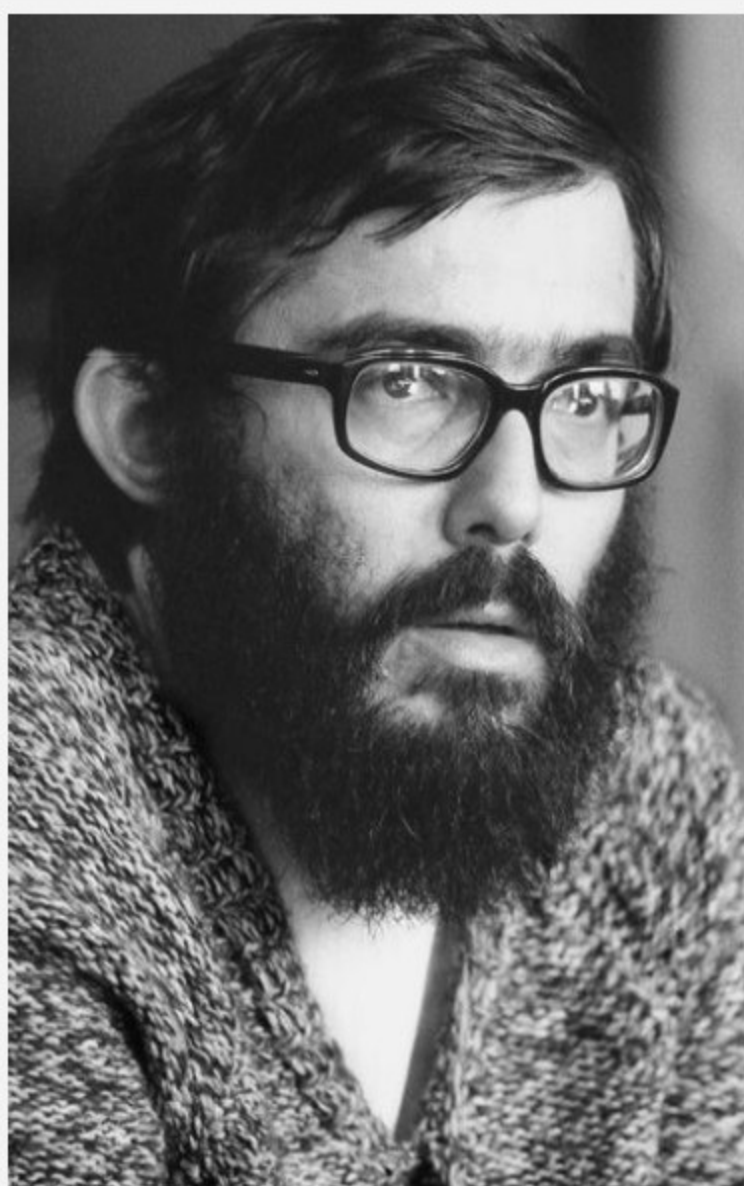

Baka István

1966-ban érettségizett a szekszárdi Garay János Gimnáziumban, majd 1972-ben a JATE magyar-orosz szakán kapott tanári oklevelet. Első verseit Ilia Mihály jelentette meg a Tiszatájban 1969-ben. Utolsó egyetemi tanévét Leningrádban töltötte, ahol egész alkotói pályáját meghatározó élményeket szerzett. Életre szóló barátságot kötött a periférián tengődő, de lázas szellemi életet élő intelligencia néhány képviselőjével, akik beavatták a szamizdat irodalom olvasásának misztériumába. Itt fedezte fel Mandelstamot, Szosznorát, Brodskijt, és itt döbbsent rá Magyarország provincia-mivoltára. Ennek hatására kezdte magát nemzeti elkötelezettségű költőnek vallani. (Forrás: Baka István Alapítvány)

„... plebejus vagyok, nem vagyok sem népi, sem urbánus.” ...”nekem szellemi hagyományokat kellett keresnem, könyvekből. Tehát ami nekem hagyomány, az szinte mind könyv” – vallotta magáról.

Leningrádi ösztöndíjasként kezdett orosz verseket fordítani. A szovjet időszak mártír-, szamizdat és emigráns orosz költőinek (Gumiljov, Cvetajeva, Mandelstam, Paszternak, Tarkovszkij, Brodskij, stb.) egyik legjelentősebb fordítója. Prózaíróként is jelentőset alkotott. Számos verses és fordításkötetet, próza- és drámakötetet hagyott ránk.

Bahget Iskander fotója

Az évszakokról írott költeményei közül – nyár lévén, és mert a költő nyáron született – most a Nyár cím versét választottam:

Nyár

Hajtják a szél csikósai a búza
kalász-sörényes, vad méneseit,
s már dől a zápor, s fürge tűi a
rét ingét virágosra hímezik.

De most a felhő köpenye a villám-
varrás mentén megreccsen s fölhasad,
s házából, hol duzzogva ült, a rongyot
összesöpörni kiszalad a Nap.

Szebbnél szebb versei között válogatva engem a már nagybetegen íródott, lélekbe markoló versei fogtak meg leginkább, azokból is álljon itt megemlékezésül egy csokorra való:

De Profundis

Kényszerzubbony volt már az anyaméh is
s járkálok bár látszólag szabadon
a Mindenség csak túlméretezett
bolondokházi kórterem tudom

döngettem hát a falakat hiába
a mélységből kiálték ám az Isten
csak a lélek légszomja és e szomjon
s más kórtermeken kívül semmi sincsen

átkopogok s ha néha jó erőtlen
morzén a válasz meg sem érthetem
ember vagy angyal küldi-e s fogolytárs
vagy láthatatlan rabtartóm üzen

ó nappalok fehér kendői számat
ki tömte be tivéletek nehogy
kiüvöltsem hogy már a semmi sincsen
s még ez a semmi is fogy egyre fogy

Csak a szavak

Csak a szavak már nem maradt más
csak a szavak csak a szavak
a tó szavában úszom én hol
a hínár mondata tapad

testemre és a mélybe húzna
de hát az is csak szó a mély
nevezz meg és a név a szó majd
kiszabadulva partot ér

csak a szavak már nem maradt más
nem táplál a kenyér s a bor
lélek vagyok ki test-koloncát
hurcolva folyton megbotol

a semmi és a lét közötti
küszöbben bár ez a küszöb
szó maga is csak és riadtan
tévelygek a szavak között

jó volna lenni még talán de
mit is tegyek ha nem lehet
a szótáradba írné be s néha
lapozz föl engem és leszek

Vadszőlő

/Arszenyij Tarkovszkij emlékének/

Mint házfalat a vadszőlő, befut
És összetart az emlékezetem;
Vagyok, mert voltam, s ennyi épp elég –
Akkor nyitom, ha becsukom szemem.

Ha kifelé bezárul minden út,
Itt legbelül lesz tágasabb a tér:
Puszták, hegyek, melyekre úgy borul
A menny, mint kozmikus lapulevél.

Felkél a Nap s lenyugszik, városok
Sötét utcáin árnyak kóborolnak:
Mind ismerős, és náluk, aki él,
Nem előbb és nem holtabbak a holtak.

Ki megszólított egykor, már örök
Megszólítás és ifjúság marad,
Míg össze nem roppannak falaím
Vadszőlő-terhű életem alatt.

Gecsemáné

Már évek óta csak búcsúzkodom
S még mindig itt vagyok tréfálsz velem
Hogy annál jobban megalázz Uram
Te azt hiszed hogy végül elhiszem
Meg sem halok s megint nyugodtan alszom
És akkor de csak akkor ujjaid
Egyetlen pöccintésével a férgek
Közé parancsolsz hát nem hát nem hát nem
Nem ejtesz át ily könnyen a bőröndöm
Becsomagolva és lezárva áll az
Ajtóm előtt rég útra kész vagyok
Borok virrasztják át az éjt velem
Szemem csak félig hunyva álmokat
Nem álmodom de látok jóelőre
Mindent amíg a vaksötétbe nézek
Látlak ahogy te engem sohasem
Mert mit is lát aki maga a Látás
S tudom nem múlhat tőlem e pohár
Kitépem hát az angyalod kezéből
Magam hogy mégse úgy legyen ahogy Te
Akarod hanem ahogy én ahogy
Én akarom én akarom Uram.

Már a súlyos betegséggel és a halállal való szembenézése érződik ki a Sztyepan Pehotnij feltámadása című,
töredékben maradt megrendítő verséből is:

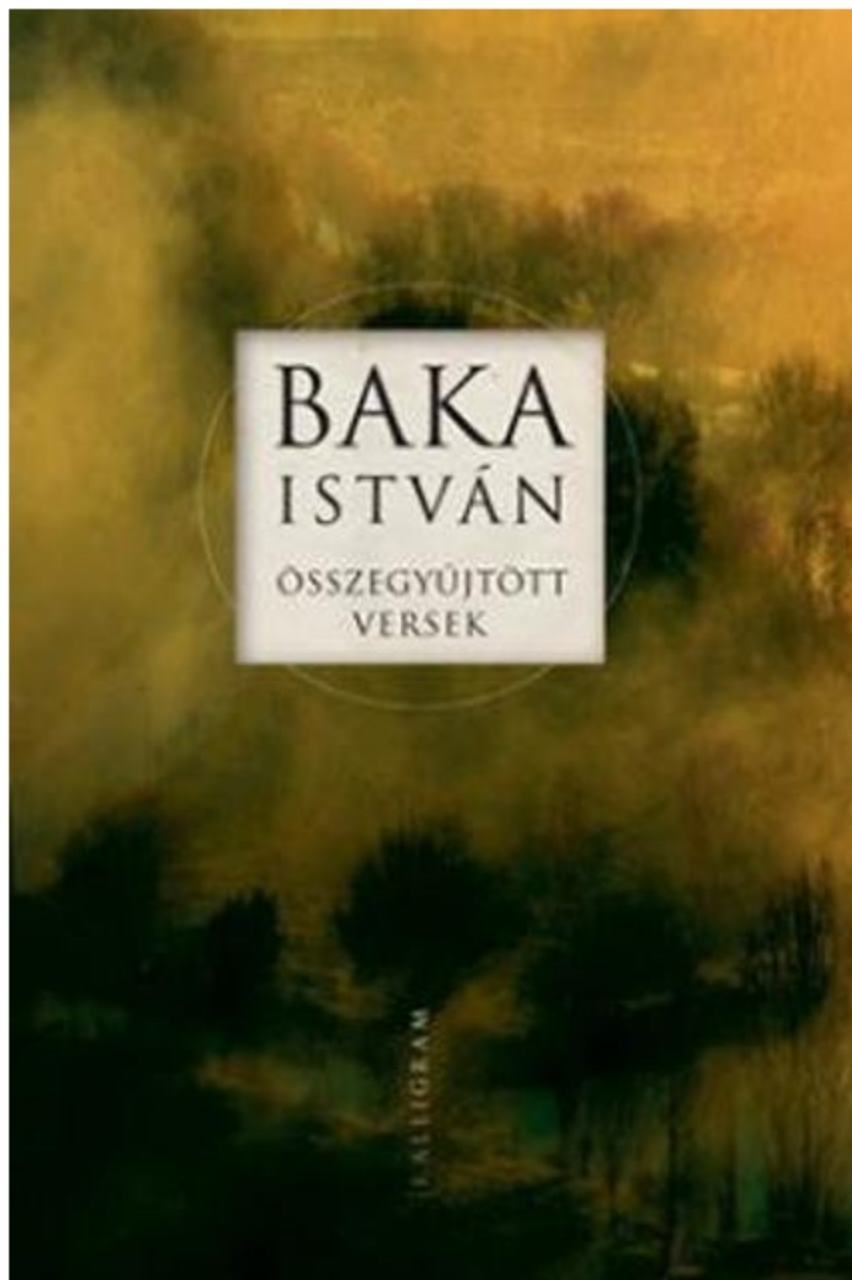
Voltam, ki voltam, s vagyok, ki vagyok,
De nem leszek – csak ennyit tudhatok
Előre, biztosan, de semmi mást,
így ítélj meg s a bűnöm így bocsásd.

Mintegy kívülről nézve magát, egyik tárcájában így fogalmaz a költő:

„hová tűnt az a negyven év körüli, enyhén pocakosodó, rendetlen szakállú, zilált öltözetű férfi, aki – kezében lyukas reklámszatyorral – kulcscsomókat és kiflivégeket potyogtatva, a semmibe meredő tekintettel járja Szeged utcáit, buszok, villamosok előtt az utolsó pillanatban félreugorva...? „

Kérdésére azonban már választ nem adott. Súlyos betegség után, fiatalon hagyott itt bennünket.

„Súlyos, aktuális, nagy költészet. Érthető hát, hogy maroknyi híven kívül senki nem olvassa, nem ismeri” – olvasom Keresztúry Tibor summázását a Litera Irodalmi Portál hasábjain. Pedig csodálatos verseit akár naponta olvashatnánk, mert elgondolkodtatnak, gyönyörködtetnek sorai, gazdagodhatunk általuk.

1974-től kezdve részesült különféle díjakban, elismerésekben. (Nívódíj, Radnóti-díj, József Attila-díj, Déry Tibor-díj, stb.)

2005-ben emlékszoba nyílt a költő-műfordító tiszteletére a szekszárdi Babits Mihály Emlékházban.

2009. augusztus 1-jétől a szekszárdi 5-ös számú Általános Iskola viseli nevét. Az országban először neveztek el iskolát róla.

2015. augusztus 20-án szülővárosa, Szekszárd Baka Istvánt posztumusz díszpolgárává választotta.

Aki többet szeretne megtudni Baka Istvánról, az a könyvtárból hozza ki az összes fellelhető kötetét, de olvashat róla még többet [ITT](#) és [ITT](#).

Kökény Éva